

עטרת שולחן

חג הסוכות

י"ד תשרי תשפ"ז
שנה י"ח גליון תתכ"ה

קול קאמרנא 0747962080

עלון שבועי שע"י מוסדות קאמרנא בארה"ק • בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א • עיה"ק ירושלים ת"ו

שמחת בית השואבה ושולחן הטהור אושפיזין דיעקב שלימתא חג הסוכות תשפ"ז

י"ה בחי' מחשבה בחי' יחודא עילאה, ו"ה בחי' מעשה
בחי' יחודא תתאה

עוד יש לבאר, דהנה י"ה משם הוי"ה מרמז לבחינת מחשבה בחינת יחודא עילאה שמע ישראל, וו"ה מרמז לבחינת מעשה בחינת יחודא תתאה ברוך שם, וצריך לחבר כל מעשה במחשבה, כי בכל דבר גשמי יש בו חלקי השכינה שצריך לעלותם, ולכן כל עשיית המצות הוא על ידי דבר גשמי דייקא, כגון אתרוג ולולב ומצה וכיוצ"ב, ועל ידי עשיית המצוה בכוונה ומחשבה זכה מיוחד ו"ה ליי"ה. כמו שאנחנו אומרים תמיד לפני עשיית המצוות הנוסח 'לשם יחוד קוב"ה ושכינתה', ליחד שם י"ה ב"ה ביחודא שליט'ם, שעל ידי המצות אנחנו מיוחדים שם י"ה ב"ה שלא יהיה פירוד ח"ו בשם הוי"ה אלא יחוד שלם של השם הק'. כי י"ה משם הוי"ה הוא בחינת יחודא עילאה בחינת שמע ישראל וכו', וו"ה משם הוי"ה הוא בחינת יחודא תתאה בחינת ברוך שם וכו', וצריכים תמיד ליחדם יחד.

ביאור מה שהשבטים אמרו שמע וכו' ויעקב ברוך וכו' וזה מה שאמר יעקב אבינו לבניו שמא יש בלבכם מחלוקת על הקב"ה, כי ראה שנסתלקה ממנו שכינה, וחשב שמא נעשה פירוד ח"ו בין ו"ה ליי"ה, ואמרו לו השבטים הפסוק שמע ישראל וכו', היינו שאין אנו עסוקים אלא רק ברוחניות הדברים, בחינת מחשבה יחודא עילאה, ועל זה השיב להם יעקב ברוך שם, שבאמת צריך להיות העבודה בחלק הגשמי, לקדש ולהעלות הגשמי שהוא בחינת המעשה ולקשרה לחלק המחשבה.

נמצא שסבר יעקב שתכלית העבודה צריך להיות דווקא בחלק הגשמי אשר בו נמצאים חלקי השכינה, ועל ידי שהאדם מקדש חלק הגשמי על ידי שמקיים המצות על ידי דברים גשמיים ומעלה אותם, על ידי זה זוכה לבחינה של שמע ישראל שהוא חלק

מה הכוונה שהשבטים אמרו שמע וכו' ויעקב ברוך וכו' גם איתא במדרש (בר"ר צח), שבשעה שנסתלק יעקב אבינו מן העולם, קרא לשנים עשר בניו ואמר להם שמא יש בלבבכם מחלוקת על הקב"ה, אמרו לו וכו' 'שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד, אף הוא פרש בשפתיו ואמר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', וצריך להבין הענין בזה. וגם למה לא כתוב בתורה רק פסוק שמע ישראל ולא ברוך שם.

החלום של הרקאנטי

ובהקדם, הנה כתב מרן הבית יוסף (הל' לולב סי' תרנא) בשם הרקאנטי שהיה אחד מהראשונים, וז"ל: סוד זה נגלה אלי בחלום, בליל יום טוב הראשון של חג הסוכות, נתאכסן אצלי חסיד אחד אשכנזי שמו הר"ר יצחק, ראיתי בחלום שהיה כותב השם הוי"ה והיה מרחיק הה"א אחרונה מן הג' אותיות, אמרתי לו מה זה עשית, השיב כך נוהגים במקומינו, ואני מחיתי בו וכתבתי שלם, ואשתומם על המראה ואין מבין. למחר ראיתי שלא היה מנענע רק הלולב במינוי בלא האתרוג, והבנתי פתרון חלומי כו', כי כל הד' מינים רומזים בו יתברך כדאיתא במדרש, עכ"ל.

ביאור החלום ומה שנסתלק השכינה מיעקב

והביאור בזה, כי ארבעת המינים רומזים לשם הוי"ה ב"ה, וכל מין מכוון כנגד אות אחת מהשם הוי"ה, כדאיתא בשער הכוונות (דרושי חג הסוכות ד"ה) שהדסים מכוון כנגד יו"ד דשם הוי"ה, ערבות כנגד ה"ה ראשונה, לולב כנגד ו"ו, והאתרוג מכוון כנגד ה"ה אחרונה שרומזת לשכינה הק', ואותו חסיד הפריד בין הה' לשאר אותיות יה"ו משם הוי"ה, ולכן צריך להזהר שלא להפריד את הד' מינים בעת הנענועים. וזוהו ביאור מה דפרש"י שנסתלקה ממנו שכינה וכו', היינו שראה יעקב אבינו שיש איזה פירוד השכינה משאר אותיות יה"ו.

אושפיזין דיעקב מכוון כנגד הבית השלישי

היום הוא אושפיזין דיעקב שלימתא אשר הוא מכוון כנגד הבית השלישי, וכדאיתא זה בגמרא (פסחים פח.), אמר ר' אלעזר מאי דכתיב 'והלכו עמים רבים ואמרו לנו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וגו' (ישעיה ב ג), אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק, אלא לא כאברהם שכתוב בו הר שנאמר 'אשר יאמר היום בהר ה' יראה' (בראשית כב יד), ולא כיצחק שכתוב בו שדה שנאמר 'ויצא יצחק לשוח בשדה' (בראשית כד ט), אלא כיעקב שקראו בית שנאמר 'ויקרא את שם המקום ההוא בית אל' (בראשית כח ט).

למה קרא יעקב אבינו את שם המקום סכות

הנה כתוב אצל יעקב אבינו, 'ועקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם המקום סכות' (וישלה לג יז), וכבר דקדקו בזה קמאי למה נתן יעקב שם המקום 'סכות' ולא 'בית', דלכאורה השם בית חשוב יותר מסוכות.

למ"ד סוכות ממוש היו להם למה צריך לעשות לזה זכר

גם יש לבאר המחלוקת בגמרא (סוכה יא:) על הא דכתיב 'כי בסוכות הושבתי את בני ישראל' (ויקרא כג מג), רבי אליעזר אומר ענני כבוד היו, ורבי עקיבא אומר סוכות ממש היו להם. וידוע הקושיא דאם למ"ד שהיו ענני כבוד מובן למה עושים סוכות, שהוא זכר לנס של ענני הכבוד, אבל למ"ד סוכות ממש היו להם א"כ למה צריך לעשות זכר לדבר שאין בו נס.

מהו הכוונה בקש יעקב לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה

גם יבואר עניין מה שפירש רש"י בפרשת ויחי (טט א) בקש יעקב לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה. דמה תועלת יש לגלות את הקץ, ומה רצה יעקב לפעול על ידי שיגלה את הקץ.

המחשבה, אך קודם לזה צריך להיות העבודה על ידי ברוך שם, שהוא בחלק הגשמי כאשר נתבאר.

ביאור למה קרא יעקב אבינו את שם המקום סכות

באלה הדברים יבואר הכתוב 'ויעקב נסע סכות ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות על כן קרא שם המקום סכות', ועמדנו על זה למה קראו סכות ולא בית, כי סוכה בגי' צ"א העולה כמנין הוי"ה אדנ"י ומכוון כנגד ו"ה משם הוי"ה, ולזה 'למקנהו' שהם הדברים הגשמיים 'עשה סכות', שיעקב אבינו בא לרמוז שעיקר העבודה צריך להיות בדברים הגשמיים שיהיה לשם שמים ולהעלות משם חלקי השכינה, ועי"ז יהיה היחוד השלם, ולכן קרא גם כן את שם המקום סכות כי עיקר עבודה הוא לקדש הגשמיות לרוחניות ביחודא שלים.

טעם למה קרא יעקב את בית המקדש בית

ואכן מה שיעקב קרא לבית המקדש בית שהוא מכון כנגד הבית השלישי, הוא רק על לעתיד לבוא שאז יהיה העבודה רק במחשבה בבחינת יחודא עילאה כי לעת"ל כל הדברים הגשמיים כבר יהיו מתוקנים, מושא"כ עכשיו צריך להיות עיקר העבודה 'ולמקנהו עשה סכות' בדברים גשמיים.

ביאור הכתוב 'ויהי בשלם סכו, ומעונתו בציון'

ובזה יש לפרש הפסוק 'ויהי בשלם סכו, ומעונתו בציון' (תהלים עו ג), שכאשר העבודה בדברים גשמיים יהיה בבחינת יחוד סוכ"ה הוי"ה אדנ"י ביחודא שלים,

דהיינו לקדש כל ענינים הגשמיים ולעלותם, וכאשר מצינו במוצות סוכה שכשר לסכך גם בפסולת גורן ויקב (פוכה יב) שהם מדברים הגשמיים הפחותים, מ"מ ע"י מוצות סוכה הוא מקדש אותם, עי"ז 'ויהי בשלם סכו' נעשה היחוד בשלימות, ואז יתקיים 'ומעונתו בציון' נזכה לבניין בית המקדש השלישי שנקרא מעון המרומז ליעקב אבינו שקראו בית, בחינת עבודה של יחודא עילאה.

ר"א סבר שבני ישראל היו אז בדרגה של יחודא עילאה

ובדרך זה יתבאר גם המחלוקת דרבי אליעזר ורבי עקיבא, אי סוכות ממש עשו להם, או שהיו ענני הכבוד, היינו שחלקו באיזה מדרגה היו אז בני ישראל, דרבי אליעזר שאמר ענני כבוד היו, סבר שבני ישראל היו אז בדרגה של יחודא עילאה, כי ענני הכבוד בגי' ע"ב קמ"ג שהוא אהי"ה במילוי אלפי"ן, בחינת יחוד או"א, בחינת יחודא עילאה, בחינת מחשבה.

ר"י סבר שבני ישראל היו אז בדרגה של יחודא תתאה ולאידך סבר רבי עקיבא סוכות ממש עשו להם, היינו שסבר שבני ישראל היו אז בדרגה של יחודא תתאה, כי עיקר העבודה הוא בבחינת סוכ"ה כדאמרן לקדש הדברים הגשמיים, כי רק על ידי הגשמי יכולים לקיים כל תרי"ג המצות, חוץ מב' הדברות הראשונות אנכי ולא יהיה לך, וזהו כל תכלית קיום המצות לקדש ולעלות כל הדברים הגשמיים.

באושפיזין דיעקב הוא הזמן שיכולים לפעול לבנין הבית השלישי

והנה כעת אנחנו נמצאים באושפיזין דיעקב **שלימתא**, שהוא הזמן שיכולים לפעול לבנין הבית השלישי וכדאמרן שיעקב מכון כנגד הבית השלישי, שאז יהיה כל העבודה במחשבה, אך לזה נזכה על ידי שנקדש עצמינו בדברים הגשמיים ולעלותם, ואז נזכה ל'ביום ההוא יהיה הוי"ה אחד', כדאיתא ממרן האריז"ל בלקו"ת זכריה עה"פ 'ביום ההוא יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד' (זכריה יד ט), דלעתיד לבוא יהיה שם הוי"ה יהי"ה, שלעתיד יתקדש ויתעלה שם ו"ה כל כך עד שיבוא לבחינת י"ה, דידוע שי"ה הוא שם בפני עצמו, וו"ה הוא כביכול בבחינת טפל לעיקר שהוא י"ה, ולעת"ל יהיה טפל כעיקר שיתעלה ויתקדש הוי"ה לי"ה, דהיינו שיחודא תתאה יהיה כמו יחודא עילאה.

טעם שלא כתוב בתורה ברוך שם וכו'

ולכן מובן למה לא כתוב בתורה ברוך שם רק שמע ישראל, כי עבודה של ברוך שם הוא רק לעת עתה, אבל לע"ל יתבטל ויהיה נכלל בשמע ישראל, ולכן לא כתוב בתורה דבר שיתבטל לעתיד.

ברכת הקודש

ויעזור ה' שנזכה 'ומעונתו בציון' בבנין הבית השלישי המכוון כנגד יעקב אבינו, והרי יעקב מרמז לתורה כדכתיב 'ותן אמת ליעקב', היינו דרך על ידי שנלך בדרך התורה לקדש כל הדברים הגשמיים, נזכה לבנין הבית השלישי בגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

לאחר שתיקנו את מעשה העגל, שענני הכבוד יחזרו לבני ישראל.

בחג הסוכות קוראין בפרשת העגל להורות על חזרת ענני הכבוד

ולכן קוראים פרשת העגל בחג הסוכות להורות שבחג הסוכות חזרו ענני הכבוד לבני ישראל, וזהו על פניך, כי פניך עה"כ בגי' שם אהי"ה במילוי יודי"ן, שהוא סוד מצות סוכה אור מקיף דאימא המסככת על בניה כידוע (שעה"כ דרושי חג הסוכות ד"ד) עי"ש.

על ידי נטילת ארבעת המינים מאיר ד' אותיות הוי"ה **ובחג** הסוכות וקראתי בשם הוי"ה לפניך היינו על ידי מצות ארבעת המינים מאיר בהם הד' אותיות משם הוי"ה כידוע (שם ד"ה).

ועי"ז וחנתי את אשר אהן ורחמתי את אשר ארחם כדאיתא במדרש (ויק"ר ל ב) וז"ל: א"ר אבין משל לשנים שנכנסו אצל הדיין, ולית אנו ידעין מאן הוא נוצח, אלא מאן דנסב באיין בידיה אנו ידעין דהוא נצוחיא, כך ישראל ואומות העולם באין ומקטרגים לפני הקדוש ברוך הוא בראש השנה, ולית אנו ידעין מאן נצח, אלא במה שישאל יוצאין מלפני הקדוש ברוך הוא ולולביהן ואתרוגיהן בידן אנו יודעין דישאל אינון נצוחיא, לפיכך משה מזהיר לישראל ואומר להם 'ולקחתם לכם ביום הראשון' עכ"ל.

רע. אבל ע"י החטא של אדה"ר בעה"ד נפגם הטוב שבעולם, וכמו שכתוב 'ותרא האשה כי טוב העץ' (בראשית ג ו) שראתה את עץ הדעת טו"ר שכולו טוב, ונתערבה עי"ז כל הבריאה כולה בטו"ר.

והנה ראיתי מרבינו החיד"א בספרו נחל קדומים (שמות לב כב), שמביא מרבינו אפרים כשאהרן עשה את העגל נסתלקו ענני הכבוד עי"ש.

טעם עשיית הסוכה המכוון לענני הכבוד בחודש תשרי

ועל זה איתא מהגר"א (על שיר השירים א ד) על מה שהקשו (טור או"ח סימן תרכ"ה) למה אנחנו עושים סוכות בתשרי, כיון שהוא נגד הקף ענני הכבוד היה ראוי לעשות בניסן, כי בניסן היה תחילת הקף עננים. אבל נראה לפי כשעשו את העגל נסתלקו העננים, ואז לא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן, ומשה ירד ביום הכפורים, ובמחרת יום הכפורים 'ויקהל משה' וציווה על מלאכת המשכן, וזה היה ב"א לתשרי, וכתב 'העם הביאו בבקר בבקר' עוד ב' ימים, הרי י"ג בתשרי, ובי"ד בתשרי נטלו כל חכם לב ממושה את הזהב במנין ומשקל, ובט"ו התחילו לעשות, ואז חזרו ענני כבוד, ולכן אנו עושין סכות בט"ו בתשרי עי"ש.

וזהו כוונת הכתוב **אעביר כל טובי** שמדבר לאחר תיקון מעשה העגל, כי **טובי** נטריקון י"פ טו"ב שהוא בגי' ענ"ן, היינו שהשי"ת אמר למשה רבינו

רעוא דרעיון שבת חוה"מ סוכות אושפיזין דאהרן כהנא קדישא

בזכות אהרן וכו בני ישראל לענני הכבוד

ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם הוי"ה לפניך וחנתי את אשר אהן ורחמתי את אשר ארחם (שמות לג יט).

להבין מהו **אעביר כל טובי**, וגם להבין השייכות פרשת חטא העגל לחג הסוכות.

והנראה לפרש לכבודו של האושפיזין דאהרן כהנא קדישא, שבזכותו וכו בני ישראל במדבר לענני הכבוד (תענית ט), ועל זכר זה אנו עושים מצות סוכה (פוכה יא).

בריאת העולם היתה בשלמות הטוב בלי שום רע

דהנה כבר ביארנו כמה פעמים שבריאת העולם נבראת בשלימות הטוב בלי שום תערובת רע כלל, וכמו שכתוב על כל יום מבריאת העולם 'כי טוב', וזה ידוע (אבות פ"ה מ"א) שבעשרה מאמרות נברא העולם, וא"כ כל מאמר ומאמר שנברא העולם היה בשלימות הטוב, נמצא שבריאת העולם נברא עם י"פ טו"ב, וגם טו"ב בגי' שם אהו"ה, ואיתא בזה"ק (ח"א רנא). שבשם אהו"ה ברא הקב"ה את העולם, שהוא גושפנקא דחתיים ביה שמיא וארעא. שהקב"ה ברא את העולם שיהיה כולו טוב בלי שום תערובת

חג הסוכות שורש כל המועדות

בפסח לא נכתב שמחה, כי זמן השמחה של פסח נשלם בזמן שמחתנו בחג הסוכות, 'זמן האסיף' (שמות לד כב) לאסוף הכל אל צרכינו. וכן עצרת על פירות האילן נשלם בעצרת של חג, סוד בנים פרי צדיק. וכן גזירות חיים של ראש השנה נשלם במצות סוכה, בדין המים (ר"ה פ"א מ"ב), כטעם 'באר מים חיים', 'ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים' (זכריה יד ח), וחל"ל סוכה ממשיך חיים"ם (פ"ח שער הלולב פ"ג), ולכן חג הסוכות כולל שורש כל המועדות, להמשיך בנים חיים מזוני, כי יעקב בחיר האבות כולל הכל [כי חג הסוכות הוא נגד יעקב אבינו ע"ה, כמבואר בזוה"ק (ח"ג רנ:)] ובטור (או"ח סימן תיז).

'אוצר החיים' מצוה פ"ט שמות קצח.

גודל התיקון הנעשה בשמחת בית השואבה

ניסוך המים בחג בשמחת בית השואבה, שמשם שואבין רוח הקודש (ירושלמי סוכה פ"ה ה"א), להשיג ידידות עריבות נעימות, הארות השכלה, לקשר השכל במשכיל, ממושכל בלתי השכל, והוא התפשטות הגשמיות, להמשיך הארות אור אין סוף, להעלות כל התורה שעסקו בה לפעמים מן השפה ולחוץ, ותורה של המוני, ושל הלומדים, להמשיך את לב כולם לאור וחייות ודיבקות נעימות עריבות אור אין סוף, רוח הקודש ממש, שיהיה כל אחד טועם לפי מעשיו (אבות דרבי נתן פרק לו מ"ט), מאור הגדול והנעים והמתוק ממש, המחיה נפש ישראלי, ובזה לא ילכו אחר ההבל, וישיגו תורת אמת לאמיתו, כל חד לפום דרגא דיליה, ויהיה אהבה ושלום, ומגודל האור והתענוג והדיבקות שטועם בתורה הקדושה ובזוהר הקדוש, יתבטל כל תאות ומדות רעות, קנאה שנאה תחרות איבה ומשטמה, שכל זה מצוי בלומדי תורה מן השפה ולחוץ, לקנטר ולהתגאות אני אמלך.

ועל ידי ניסוך המים בששון, להמשיך רוח הקודש, 'ונחה רוח ה' (ישעיה יא ב) על כל לומדי תורה, וחזרו למוטב, ללמוד תורה לשמה, בנועם זיו הדרת קודש, ובהמשכות חסדים דאבא משביל עליון, על ידי ניסוך המים בחג הסוכה.

'היכל הברכה' במדבר קפט.

בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל יושבו בפסכת. למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני הוי"ה אלהיכם. (ויקרא כג מב-מג)

חסד הראשון דאזיל עם כללו יומין, שהוא ענן ה' שהוא 'יומם' הוא עליהם בבחינת ראש, 'וכתיב' (במדבר יד יד) 'ובעמוד ענן אתה הולך לפניו יומם, דא הוא עננא דאהרן דאקרי 'יומם' שהוא חסד הראשון, 'דכתיב' (תהלים מב ט) 'יומם יצוה יהו"ה חסדו, עננא חד נטיל עמיה חמש אחרנין' גבורה תפארת נצח הוד יסוד, 'ואינון שית, ועננא אחרא' כנגד מלכות, 'דכתיב ובעמוד אש לילה, דא נהרא להו לישראל מנהירו דאינון שית' מלכות מאירה מאות ו' קצוות.

'דמשק אליעזר' אמור קג:

זווגא דכנסת ישראל במלכא קדישא בחג הסוכות 'רבי אבא שלח ליה לרבי שמעון, אמר, אימתי זווגא דכנסת ישראל במלכא קדישא, שלח ליה' (בראשית כ"ב) 'וגם אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה'. רבי אבא שאל לרשב"י, בעשרת ימי תשובה שאז מקבלת מלכות אורה מאמא עלאה שלא על ידי זעיר אנפין, עבור זה לא נמצא אז שום יחוד בזו"ן, ושאל לו אימתי יהיה היחוד בזו"ן ותקבלה מלכות מזעיר אנפין ולא על ידי אמא עלאה לבד, על זה השיב לו רשב"י, 'וגם אמנה' בימי הסוכות, 'אחותי' מלכות, והיא אז 'בת אבי' אבא עלאה, שהוא יסד אותה קודם היחוד, שהוא הכנה ליחוד עם ז"א, 'אך לא בת אמי' כי אינה מקבלת מאמא לבדה שלא על ידי ז"א, 'ותהי לי לאשה' בחג הסוכות ותקבלה ממני לבד, 'אתרגיש רבי אבא, ארים קליה, ככה ואמר, רבי רבי בוצינא קדישא ווי ווי, ווי לעלמא כד תפוק מניה, ווי לדרא דיהון בעלמא כד תסתלק מנהון, וישתארון יתמין מנך'.

'דמשק אליעזר' אמור ק:

בחג נדונים על המים

'בחג נדונים על המים'. חג הסוכות הוא כנגד אות י' של שם הוי"ה ב"ה, הכולל בו מה' חסדים וה' גבורות, שהם י' הוי"ות, וכל אלו החסדים וגבורות הם המים שדנים עליהם, אם ליכות או מכריע כף זכות של ה' חסדים, ואם חס ושלום להיפך אז מכריע חס ושלום ה' גבורות, וזהו על ידי הסוכה שגבוה עשרה ורחבה ד' שהוא רשות היחיד אמיתי, מזה נמתק הה' גבורות עד שנעשין מים חסדים ממש.

'דמשק אליעזר' ויחי רכו:

המשכת החסדים על ידי סוכה וארבעת המינים

'כד מוטו לחג' הסוכות, אז 'מתערי סטרא דימינא לעילא' סוד וימינו תחבקני (שה"ש ב' ו), וכן כל ימי חג הסוכות הוא כוונת המשכת החסדים על ידי סוכה וארבע מינים. 'בגין דיתקשר ביה סיהרא' שהוא אתרוג צריך שלא להפריד משאר ג' מינים, כדאיתא ב'פרי עץ חיים' (שער הלולב פ"ב) אין ראוי להפריד את האתרוג בשעת נטילתו מן הלולב, אלא ב' ידיו יהיו סמיכות זו לזו, שזהו המעשה המובא במין 'בית יוסף' (הלכות לולב סימן תרנא) על אותו חלום של אותו חכם שהיה מפריד האתרוג מן הלולב, והראוהו לו בחלום שהוא מרחיק ה' אחרונה משאר אותיות השם, כי כל ד' מיני לולב הם ד' אותיות הוי"ה ב"ה שבז"א. 'ויתנהירו אנפיה כדקא חזי' שאז הוא יחוד פנים בפנים, וכמו ששם הוי"ה שבז"א מאיר, כן מאירה מלכות שמים בשם אדנ"י ב"ה, כדאיתא בלק"ת (מלכים ב') ע"ש. 'וכדין' לפי זה נותנים ישראל, 'פלגת חולקא דברכאן' שהוא שעיר ההולך לעזאזל, שעליו מתוודים כל ישראל את עונותיהם בתשובה שלימה, שמוזה נעשו כולם זכיות מלא ברכות השם, 'לכל אינון ממנו דלתתא' שהם שרים שלמעלה הניזונים משעיר הזה, וכן מקרבנות החג, 'דיתעסקון בחולקתון' שבזה יהיו טרודים במזונות שלהם, עבור זה יתפרדו כל פועלי און מהשכינה הקדושה, 'ולא ייתון לינקא ולקרבא בסטרא דחולקתון דישראל' שהוא ימי הסוכות וארבע מיני לולב.

'דמשק אליעזר' נח סד.

אורחים כשם האושפיזין

'ובעי למחדי למסכני, מאי טעמא, בגין דחולקא דאינון אושפיזין דזמין, דמסכני הוא'. שהם מתלכשים באורחים מהוגנים, ומכל שכן כששם כמו אושפיזין, אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף דוד.

'דמשק אליעזר' אמור קד.

ענני כבוד

'בסכת תשבו' (ויקרא כג מב), 'חסר' חסר ו' מסוכת, 'ודא עננא חד' שהוא חסד הראשון, 'דכלהו קשיין ביה' וכלהו גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות, שהם ששה ענפים הכוללים כולם בחסד הראשון, 'דכתיב כי ענן יהו"ה עליהם יומם' כתיב 'יומם יצוה ה' חסדו' (תהלים מב ט) שהוא

בירור דעת רבינו בענין עלתה חזוית באתרוג

מקור החזוית

איתא במושנה (סוכה פ"ג מ"ו): עלתה חזוית על רובו פסול, עלתה חזוית על מיעוטו כשר. ע"כ.

וביאר רבינו ב'עצי עדן' (שם) וז"ל: חזוית אבעבועות דקות. על רובו במקום אחד, אבל בשנים או בשלשה מקומות אף על מיעוטו פסול. ועל פטמתו אף כל שהוא פסול.

ודע, שהחזוית אינו פסול אלא כשנתפשט ועומד ברובו של אתרוג, כאן מעט וכן מעט, אבל כולם מצד אחד כשר. ולכן שנים בענין שיהיו גדולים, וזה יהיה מצד זה למטה, וזה יהיה מצד השני למעלה. אבל אם הם נקודות בעלמא, אין סברא לאסור בשנים, דהיאך אפשר ששני נקודות יהיה נקראין שנתפשטו ברובו, אם הם מצד אחד בודאי כשר, ואף אם הם משני צדדין, אין זה רוב.

אבל שלשה אף קטנות, כששנים עומדים בצד אחד, זה בראשו וזה ברגלו מצד אחד, ולעבר השני בראשו גם כן נקודה, הרי נתפשט ברובו של אתרוג, ודוק היטב. ולסברת הרי"צ גיאות, הוה בהיפוך, שנים מצד אחד פסול. אבל אחד מזה ואחד מזה, כשר. אבל שלשה בכל ענין פסול. ע"כ.

מאי חזוית

ונבאר דברי רבינו שכתב 'חזוית אבעבועות דקות'. בפירוש חזוית יש כמה פירושים בראשונים, רש"י (סוכה לה): כתב חזוית כמין אבעבועות דקות [ראה תמונה א]. וכן הרא"ש (שם סימן טו) כתב כרש"י והוסיף והוא שיש בהם ממש שמקומו ניכר במשמוש שהוא גבוה משאר האתרוג [ראה תמונה ב]. המגיד משנה (לולב פ"ח ה"ז) כתב ופירוש חזוית הוא כעין גרב הנעשה באתרוג, כדמתרגמינן (ויקרא כא כ) 'או ילפת' או חזון. ובארחות חיים (הל'

לולב סימן טז) כתב יש מפרשים חזוית שנתקשה האתרוג מחמת לקותא, וכתוב עוד שם לפירוש רש"י חזוית אבעבועות דקות אין זה מעין גרב שיש באתרוגים שלנו עכ"ל. [מהב"י (ד"ה עלתה) מוסיף שרק לפירוש רש"י נאמרו דברי הרא"ש שצריך שיהיה בולט וניכר, אך לשאר הפירושים גם ללא זה הוא חזוית]. ורבינו נקט כדעת רש"י. בשולחן ערוך (סימן תרמח סעיף יג) כתב חזוית הוא כמו אבעבועות, ויש בו ממש שמקומו ניכר במישוש שהוא גבוה מאתרוג. הרי שנקט כדעת רש"י והרא"ש. אמנם בשו"ע לעיל מזה (סעיף ט) כתב עלתה חזוית עליו, וכתוב בסוגריים (פירוש תרגום או ילפת או חזון), והוא כדברי המגיד משנה, ולא ידענא מי הוסיף פירוש זה על השו"ע.

צבע החזוית

ובצבע החזוית כתב ה'אור זרוע' (ח"ב סוכה סימן שט אות ב) בשם רבינו יהודה בר נתן שהם לבנות, וכך כתב במהרי"ל (הלכות אתרוג). ומדברי המב"י (ח"ג סימן מט) נראה שגם אדום הוא חזוית, וראה מה שכתב ב'פרי מגדים' (סימן תרמח א"א ס"ק יט) שכתב שאינו יודע מהו. עי"ש.

עלתה על רובו

ועוד כתב רבינו שאם עלתה חזוית על רובו פסול, הוא דוקא כשהוא במקום אחד הוא דבעינן רובו [ראה תמונה ג]. אבל עלתה חזוית בשנים או בשלשה מקומות אף על מיעוטו פסול. [ראה תמונה ד]. כדאיתא בגמרא (סוכה לה): לא שנו דעל מיעוטו כשר אלא במקום אחד, אבל בשנים או בשלשה מקומות מיחזי כמנומר ופסול. וכך נפסק בשו"ע (סעיף ט). ולהלן יתבאר היטב דברי הגמרא.

על פטמתו

ועוד כתב רבינו שאם עלתה חזוית על פטמתו אף כל שהוא פסול. כדאיתא בגמרא (סוכה לה): אמר רבא ועל חוטמו אפילו במשהו נמי פוסל. וארבע שיטות נאמרו בראשונים בהגדרת מקום החוטם.

א. דעת רש"י לפי הבנת הרא"ש (פ"ג סימן כ) שחוטמו הוא מרכז האתרוג במקום הבולט ביותר, שמוש מתחיל האתרוג להשתפע כלפי ראשו, אבל מקום השיפוע אינו בכלל החוטם [ראה תמונה א].

ב. דעת הר"ח והרי"ף (יז), שכל השיפוע ממרכז האתרוג עד ראשו הוא החוטם [ראה תמונה ב].

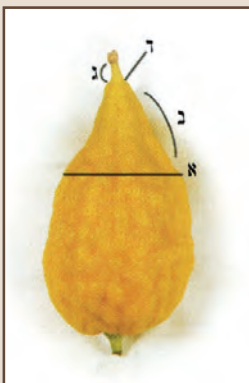
ג. דעת הרמב"ם (סוכה פ"ח ה"ז) והרי"ף גיאות (הלכות לולב עמוד קה), שמקום החוטם הוא הדר שבראש האתרוג [ראה תמונה ב].

ד. דעת הריטב"א והר"ן, שהשטח שממנו יוצא הדר כמין נור הוא מקום החוטם [ראה תמונה ב].

והבית יוסף (ד"ה ומחוטמו) הכריע שמעובי האתרוג עד לפטמתו הוא חוטם. וראה עוד בביאור הלכה (ד"ה ממקום) מה שכתב בדעת השו"ע אם גם מקום העובי בכלל כרש"י, עי"ש.

ורבינו שכתב 'על פטמתו' נראה שסובר כדעת הרמב"ם והרי"ף גיאות, שמקום החוטם הוא הדר דהיינו הפיטם שבראש האתרוג.

והטעם שבחוטם פסול אפילו בכל שהוא, כתבו הפוסקים כיון שנראה שם לעיניים יותר מבשאר המקומות שבו, שבאותו מקום אדם נותן עיניו.

תמונה ה

תמונה ד

תמונה ג

תמונה ב

תמונה א

ביאור על מיעוט כשר

להבנת המשך דברי רבינו, בעינן להאריך במחלוקת הראשונים בהבנת דברי הגמרא (סוכה לה:), שמפרשת את המשנה 'על מיעוט כשר', לא שנו אלא במקום אחד, אבל בשנים ושלושה מקומות הוי ליה כמנומר ופסול. כמובא בטור (סימן תרמח) עלתה בו חזוית וכו' אם הוא במקום אחד אינו פוסל אלא ברובו, ואם הוא בשנים או בשלושה מקומות אפילו במיעוט פסול. וכתב הרי"ץ גיאות (הלכות לולב עמוד קה) אפילו אם השנים או השלושה מקומות במיעוט של צד אחד פסול [ראה תמונה ד]. אבל הראב"ד (תמים דעים סימן רלב) כתב דוקא שנתפזר הנימור ברובו, אע"פ שבשטח החברבורות הוא מיעוט [ראה תמונה ו]. אבל במיעוטו, כגון שכולם מצד אחד של אתרוג כשר [ראה תמונה ז]. ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל.

ובשולחן ערוך (סעיף י) הביא ב' השיטות בזה וז"ל: יש אומרים דהא דבשנים ושלושה מקומות פסול, היינו דוקא כשנתפשט הנימור ברובו אף על פי שבשטח החברבורות הוא מיעוט. אבל במיעוטו, כגון שכולם מצד אחד של אתרוג, כשר. [והוא דעת הראב"ד והרא"ש והריב"ש]. ויש פוסלים אפילו במיעוטו של צד אחד [והוא דעת הרי"ץ גיאות].

ועוד הביא הבי"י (ד"ה עלתה) מחלוקת, אם ברובו שהוא פסול בחזוית אחד היינו ברובו של כל האתרוג, או ברובו מצד אחד גם כן פסול. והביא בשם הירושלמי (פ"ג ה"ו) שמשמע דאף רובו מצד אחד פסול, וכן משמע מהר"ן (יז. ד"ה מתני' עלתה) וכן פסק הרי"ץ גיאות (שם) ומובא בספר העיטור ובספר המנהיג (הלכות לולב).

ועל פי הקדמה זו נתבאר דברי רבינו שכתב: ודע, שהחזוית אינו פוסל אלא כשנתפשט ועומד ברובו של אתרוג, כאן מעט וכאן מעט, אבל אם כולם הם מצד אחד כשר. [ראה תמונה ח]. והוא כדברי הראב"ד דלעיל. ולכן אם הם שנים בעינן שיהיו גדולים, וזה יהיה מצד זה למטה בגובה האתרוג וזה יהיה מצד השני למעלה בגובה האתרוג שהוא למטה מהחוטם, [כי על החוטם אפילו כל שהוא פסול]. [ראה תמונה ט]. וזה הדין הוא דוקא בגדולים. אבל אם הם נקודות בעלמא דהיינו נקודות קטנות אין סברא לאסור בשנים, דהאיך אפשר לומר ששני נקודות יהיה נקראין שנתפשטו ברובו של האתרוג, דהרי כל אחד נחשב לעצמו ולא נרגש בו שהשני נקודות הקטנות מקיפים את האתרוג, ולכן אם הם מצד אחד אז הוא בודאי כשר, ואף אם השני נקודות הם משני צדדין של האתרוג אין זה נקרא רוב לאסור את האתרוג. [ראה תמונה י].

אבל אם יש באתרוג שלשה נקודות גדולות ואף קטנות, והוא כששנים מהנקודות עומדין בצד אחד, זה בראשו וזה ברגלו ושניהם מצד אחד של האתרוג, ולעבר השני של האתרוג יש בראשו גם כן נקודה, הרי זה נחשב שנתפשט ברובו של אתרוג, והוא כמנומר ופסול אפילו בנקודות קטנות, ודוק היטב. [ראה תמונה יא].

ולפי זה יוצא הדין דלסברת הרי"צ גיאות דפוסל אפילו במיעוטו של צד אחד, הוה בהיפך, דאם שנים מהנקודות אפילו שהם מצד אחד של האתרוג פסול, כיון דנראה כמנומר. [ראה תמונה ח]. אבל יוצא גם קולא, באם יש שני נקודות ואחד מצד זה ואחד מצד זה של האתרוג יהיה כשר כיון דאין נראה כמנומר. [ראה תמונה י]. אבל שלשה

נקודות בכל ענין יהיה פסול, כיון דהוה כמנומר להדיא. [ראה תמונה יא].

היוצא מדברי רבינו

היוצא מדברי רבינו דיש הבדל בין שני חזוית לשלושה חזוית, דהיינו בשני חזוית אם הם בשני מקומות על שני צדדי האתרוג, וכל אחד הוא נקודה בעלמא לא מסתבר שיהיו נקראים נתפשט ברובו של האתרוג, כי כל אחד נחשב לעצמו, ולא נחשב בו שהשני נקודות מקיפים את האתרוג, ולכן צריך שיהיו גדולים ואז נחשב כאילו הם מקיפים את האתרוג, והוא כמנומר ופסול. אבל בשלושה נקודות אפילו הם נקודות בעלמא, כיון שנתפשט באופן שמקיף את האתרוג, אז כיון שהם שלשה הוה כמנומר ופסול אף בנקודות קטנות.

תירוץ לפי דברי רבינו

האחרונים (הט"ז סק"ד, תוספת יו"ט ותפארת ישראל על המשנה שם, משנה למלך, מעשה רקח, כפות תמרים סוכה לד: ועוד) הביאו קושיית הכסף משנה (לולב פ"ה ה"ז) שהקשה על לשון הגמרא והפוסקים 'עלתה חזוית עליו אם בשנים או בשלושה מקומות פסול', וז"ל: מעולם הוקשה לי בין בגמרא בין בפוסקים, השתא שנים פסול שלשה מבעיא, ולא מצאתי לשום מחבר בזה דבר וצ"ע. עכ"ל. וכל אחד תירץ קושייתו לפי דרכו.

ולפי מה שמחלק רבינו בין שני חזוית לשלושה חזוית, מבואר היטב לשון הגמרא והפוסקים, 'אם בשנים או בשלושה מקומות פסול' דשני חזוית היינו בגדולים, ובשלושה חזוית אפילו נקודות בעלמא פוסלים. וכעין זה תירץ ה'תפארת ישראל' על המשנה שם באחד מהאופנים.

תמונה ט

תמונה יא

תמונה ח

תמונה ז

תמונה ו

תמונה י

עטרת המועדים

מספרי דבתינו זי"ע

יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת

איתא במושנה (סוכה פ"ג מ"ד): **רבי יוסי אומר, יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, ושכח והוציא את הלולב לרשות הרבים, פטור, מפני שהוציא ברשות. ע"כ.**

ואיתא בגמרא (סוכה מא:): **רבי יוסי אומר יום טוב וכו'. אמר אביי: לא שנו אלא שלא יצא בו, אבל יצא בו - חייב. - הא מדאגביה נפק ביה! - אמר אביי: כשהפכו. - רבא אמר: אפילו תימא שלא הפכו. הכא במאי עסקין - כגון שהוציאו בכלי. - והא רבא הוא דאמר: לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה! - הני מילי - דרך כבוד, אבל דרך בזיון - לא. ע"כ.**

[יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, ושכח והוציא את הלולב לרשות הרבים] פטור, דסבר רבי יוסי, כשהוא טרוד במצוה ומרוב שמחה ודביקותו במצוה שהוא מחשב בה ובכוונת מצותו, ועוסק וממהר, ורץ לכאן וכאן מגודל השמחה, ומזה שגג באיסור כרת, פטור.

והני מילי כשעשה מצוה שלא יצא עדיין ידי מצותו, והיכי דמי דהא מדאגביה נפיק בה, והוא עוסק בכוונת מצותו, ובודאי אף למאן דאמר מצות צריכות כוונה יצא, שהרי הוא על ידי כוונתו נשכח ממנו השבת, ואין לך כוונה יותר מזה, אלא הכא במאי עסקין דאחזו כשהם הפוכין או על ידי כלי שלא בכבוד, דאף שטרוד בכוונתו לא נפיק ידי חובתו.

ומסולק קושיית התוספות (ד"ה אמר אביי). [וז"ל התוספות: אמר אביי כשהפכו. מדאיצטרך לשנוי הכי משמע דסבירא ליה דמצות אינן צריכות כוונה, דהא קאי אמוציא לרשות הרבים, והתם אין שייך מתכוין לצאת כל כמה דלא בירך]. ודוק היטב קצרת.

'עצי עדן' סוכה פ"ג מ"ד

על אילן האתרוג נכתב שם הוי"ה

איתא בזוהר (שלח קעה): **'תנינן, תשמישי מצוה נורקין, ואי תימא הא לולב וערבה אתרוג והדס, תשמישי קדושה אינן, אמאי נורקין, אלא תשמישי קדושה, בגין דרשימין בכתובה דשמא קדישא'. [ע"כ].**

מקשה, דהא לולב עולה עד השורש אור קדמאה שורש הדעת, להמשיך משם אור גדול, כמבואר [ב'פרי עץ חיים'] שער לולב (פ"ג), ואינן תשמישי קודש עליון אור קדמאה יומם דאזיל עם כולוהו יומין, ומאיר וממתיק אותם לעשותן כולם אור רב.

ומתרין, אמת שהם תשמישי קדושה בארבע מינים יהו"ה העולין עד קדש עליון, אבל אינו אלא רושם של יוד זה וז' הה', ורשימין בכתובה דשמא קדישא, כי

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ עָבֹת וְעֶרְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי הוִי"ה אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים. (ויקרא כג מ)

לשפתים (תנחומא אמור יט), מסוד ערב"ה זר"ע, גבורות הצריכין מיתוק למתקן בסוד זרע, בסוד 'שחקים', והבן, עיין 'פרי עץ חיים' (שער הלולב פ"ג) בדרוש הנ"ל.

ובדרך היחוד, ידוע בנצח הוד יש אלף אורות, בסוד ב' פעם צבאו"ת, תצ"ט ופלגא מכאן תצ"ט ופלגא מכאן, עיין 'עץ חיים' (שער השמות פרק ה), וכשיוצאין לנוקבא ונעשין שפתים, נעשין ב' פעם די"ן בסוד בומ"ף, וכשנתמתקו בסוד מלואי ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן העולה בומ"ף, ובהצטרף סוד חמשה הווי"ת דחסדים הממתקים זרע גבורות, ה"ג, יעלה 'ומתק שפתים', כי סוד בומ"ף גבורות החסד ידוע למשכילים, והבן.

ויהיה סוד נצח והוד השוחקין הטפה לצדיק וצדק, יסוד דידה ודידה, וסוד ח"י פעם חס"ד הנמשך ליסוד, עולה 'ומתק שפתים', שהם ממתקים החסד ליסוד.

סוד הדס

וסוד 'סיף לקח' נידרש לנו לסוד הדסים, עיין 'פרי עץ חיים' (שער הלולב פ"ג) בדרוש הנ"ל, סוד הדס מלכות הנקראת אדני"ד, דלה המקבלת מחג"ת.

וסוד 'וענף עץ עבת' נידרש לסוד 'אברהם יצחק יעקב' כידוע [ה"י דל"ת סמ"ך עולה 'אברהם יצחק יעקב'], ויהיה סוד 'וענף' לסוד יצחק בסוד ק"כ [צירופין] אלה"ם, וסוד 'עץ' יעקב, 'היש בה עץ' (במדבר יג כ, זוהר שלח קנא), 'עבת' חסד אברהם, בסוד ארבע יודי"ן העולין ת', בסוד 'שקל' ובסוד 'קדוש' כידוע. ויהיה סוד 'לקח' ב' פעם הד"ס, 'סיף' להוסיף עוד השלישי להכריע, בסוד 'עץ' הנ"ל, ויהיה סוד 'למ"ד קו"ף חיי"ת' עולה 'וענף עבת', 'סיף' עולה 'עץ', והוא סוד 'וענף עץ עבת', 'לקח' פשוט עולה ב' פעם הד"ס לסוד אברהם"ם יצח"ק, בסוד 'נו"ת בית תחלק שלל' (תהלים סח יג) והבן, 'למ"ד קו"ף חיי"ת' עולה 'וענף עבת', 'סיף' סוד 'עץ', וסוד 'סיף לקח' בסוד ג"פ הד"ס, 'או"ר זרוע לצדיק' (שם צו יא), והבן.

'היכל הברכה' בראשית מז:

ד' מינים כנגד שם הוי"ה

'פקודא דא, ליטול לולב בההוא יומא, באינון זינין דיליה' ארבע מינים, אתרוג ולולב הדס ערבה, 'והאי רוא אוקימנא, ואוקמוה חברייא, כמה דקדושא בריך הוא נטיל לון לישראל בהני יומין, וחדי בהון, און הכי ישראל נטילי ליה לקדושא בריך הוא לחולקיהון' 'הדס' י' דשם הוי"ה ברוך הוא, 'ערבה' ה' ראשונה, 'לולב' ו', אתרוג ה' אחרונה, 'וחדאן ביה, ודא הוא רוא דלולב ומינין דביה, דאיהו רוא דיוקנא דאדם' שם הוי"ה ברוך הוא הוה נתמלא במילוי אלפין, כוה 'ו"ד ה"א וא"ו ה"א', העולה אד"ם.

'דמשק אליעזר' אמור רע"מ קד.

על אילן האתרוג נכתוב שם יהו"ה, כך שמעתי מפה הגאון מוהר"ר יעקב ליסא (בעל ה'חיות דעת').

'זהר חי' ח"ה קמט:

סוד ארבעת המינים

סוד הפסוק 'לחכם לב יקרא נבון ומתק שפתים יסיף לקח' (משלי טו כא), נידרש לנו לסוד לולב ומיניו, המרמזין לסוד זי"ן פנימיות חסדי זעיר, המתפשטין בו קצוות בסוד הדעת המתפשט, הדס חג"ת, ערבה נו"ה, לולב יסוד, אתרוג עטרה.

עיין בדרוש להר"ר יוסף מערבי [ב'פרי עץ חיים'] שער הלולב (פ"ג) וזה לשונו: באופן כשאנו עולין בלולב, אנו מעוררין עד יסוד שבדעת למעלה מאוד, ולזה מברכין על הלולב, שכל הארתו בו, ועל ידו מקבלין הארה כולם, לול"ב עולה חיי"ם, רמז שהטפה יורדת מן המוח שהוא חכמה ויורד עד היסוד, והטפה כלולה מו' הווי"ת, ויורדת בח' ספירות, 'בינה חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות', הרי ל"ב. אתרוג הוא עטרה שלו נגד הלב שלה, לכן 'אתרוג דומה ללב' (ויק"ר ל יד), בסוד 'שימני כחותם על לבך' (שה"ש ח ו).

סוד לולב ואתרוג

ויהיה פירוש 'לחכם לב', סוד 'חכם' עולה לול"ב, סוד יסוד צדיק המושך הטפה מחכמה בסוד ל"ב אורות. וסוד עצם 'לב' מורה על אתרוג הדומה ללב, עטרה שלו נגד הלב שלה, 'קרא' מלשון התאספות, כי ליסוד שלו ולעטרה הכלולת, אליהם יתאספו סוד כללות ה' חסדים וכללות כללותן בעטרה, בסוד 'נבון' תרין נו"ן, נו"ן פשוטה ליסוד וי"ו, ונו"ן כפופה לעטרה הנקרא ב' כידוע. ויהיה סוד 'נבון' בסוד מ"ה ס"ג, סוד 'פרי עץ הדר כפת תמרים' (ויקרא כג מ), הנדרש לסוד תיקון המתקלא עם מ"ה החדש והבן.

סוד 'פרי עץ' עשר פעם מ"ה היוצאין ממלך 'הדר', ונעשה אח"כ הזיווג פנים בפנים להשפיע זה לזה ולא כמקודם כידוע, בסוד 'כפת תמרים', בסוד אברהם"ם יעק"ב המתקנן ה' פעם אלה"ם, סוד נפ"ש דעקודים, וממשיכין ה' פעם הוי"ה ה' חסדים, להמתיק ב' פעם מנצפ"ך קס"ת הסופר, ונתקן סוד עשר פעם ס"ג, והוא עולה 'כפ"ת תמרים', קושר 'צדיק וצדק' כהאי תמר דלא סליק זה בלא זה.

ויהיה סוד היחוד 'לחכם לב יקרא נבון' הנידרש לנו לסוד לולב אתרוג, והוא סוד יסוד צדיק עם עטרה, הכולל כל הזי"ן מיניו, זי"ן חסדים הפנימים של זעיר, והוא מושך את כולם, וסוד ז' פעם חס"ד, עם שם מ"ה סוד זעיר, עולה 'לחכם לב יקרא נבון'.

סוד ערבה

וסוד 'ומתק שפתים' נידרש לנו לסוד ערבה, הדומה

סוד עבודת האדם בקיום מצוות ישיבת סוכה בדרך החסידות

סוד הסוכה בחינת 'אור הבינה' המסככת על בנין

אקדים הקדמה כוללת על פי הגלגל אלנו בספר 'פרי עץ חיים' (שער חג הסוכות פ"ד), הנובע ממקום קדוש דברי הוזהר (פינחס רנה): וזה לשונו: 'אמנם סוד הענין הוא, כי לעולם סוד ה'סוכה' היא בחינת 'אור הבינה' המסככת על בנין'. ועיין שם.

בחינת 'בינה' 'תשובה' 'הוא'

ודע ידידי, כי מקור 'הבינה' בכל עולמות הוא סוד 'התשובה' (וזהר ויקרא ז'), כי לפי בחינת העולם, כשמדרגות התחתונות נותנים אל לבם להבין ולהשכיל בעוצם גדולת אין סוף ברוך הוא וברוך שמו, אזי שבים בכל לב ונפש להעלות פרוט מעשיהם בתשובה שלימה לא"ל אחד, ולדע כי הוא היוצר ובורא, וכל הנבראים מאמיתותו נמצאים, והוא 'הוא', 'הוא' ולא זולתו, ולזה נקראת 'בינה' 'תשובה' 'הוא', כלומר שהוא 'הוא' ואין בלעדיו והכל מאתו ומהשגחתו יתברך שמו.

מצות סוכה לזכור נפלאותיו

ועל פי הדברים והאמת האלה, נבוא ליישב דברי רבינו הטור (סימן תרכה) שכתב: 'תלה הכתוב מצות סוכה ביציאת מצרים', ועיין שם נועם נעימות דבריו, שסוכה הוא מעין יציאת מצרים, כמו שיציאת מצרים מורה 'אשר לו הכה והממשלה והיכולת בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו, ואין מי שיאמר לו מה תעשה', ולזה מרמזת מצות סוכה לזכור נפלאותיו.

מדוע חג הסוכות בתשרי ולא בניסן

הקשה [הטור] למה לא ציונו השם לעשות סוכה בחודש ניסן שבו יצאנו ממצרים, ויישב קושיא זו לפי שאותו החודש הוא ימות הקיץ, ולא היה ניכר עשיתנו בהם שהם ממצות הבורא, ולכן צוה אותנו השם הנכבד לעשות סוכה בחודש תשרי שאז הכל הולכים לבתיהם, ואנחנו עושים היפך שאנחנו יוצאים מבתינו לסוכה, ויהיה זה לאות שמצות המלך עלינו, עד כאן תוכן כוונת ענינו.

מקשה הרי גם בניסן היה ניכר שמקיימים מצות סוכה לשם מצות אלהינו?

אבל נאותים היו דברי קדשו, אם היינו עושים סוכה סתם, אם כן לא היה ניכר בחודש ניסן שאנחנו עושים זה לשם מצות בוראנו, אבל האמת שאנחנו עושים ומברכים על ישיבת סוכה 'אשר קדשנו במצותיו', אם כן גם בחודש ניסן היה ניכר שאנחנו מקיימים מצות סוכה לשם מצות אלהינו.

מצוות סוכה מרמזת ל'בינה', להבין ולהשכיל שמאנו כל הטובות יצאו

אבל על פי הצעה ראשונה שהצענו, שהסוכה מרמזת ל'בינה' עילאה, הוא שפיר, כאשר קצת הדברים מבוארים ב'מורה נבוכים' (ח"ג פמ"ג), דבאמת אותה העת הוא זמן שהגרנות מלאים בר, ויקבים מלאים יין, ובתי הבדים מלאים שמן, ואוצרות מלאים פירות, וכל טוב אדון הארץ הוא באותה עת תחת יד האדם, על כן צותה לנו התורה לצאת לסוכה המרמזת ל'בינה', להבין ולהשכיל שהוא

יתברך שמו ויתרומם זכרו מאתו כל הטובות יצאו, והוא הבעל הבית ואין מי שאומר 'כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה' (דברים ח ז).

סוכה 'בינה' מרמזת בפסוק 'ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות'

כאשר דברים אלו מרמזים בתורתנו הקדושה בפסוק (בראשית לג ז') 'ויעקב נסע סוכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות', ולכאורה על פי הרז המסור בידיו (וזהר אמור ק.) דמעשה יעקב עם הדורון לעשיו היה בסוד 'יום הכפורים', סוד 'שעיר המשתלח', ואחר כך תקף עשה סכות, אם כן למה אמר 'למקנהו עשה סכות'. אבל על פי הדברים הנ"ל מדויק שפיר כוונת הסוכה, ויהיה 'ויבן לו בית' - מלשון הבנה, כלומר שעלתה במחשבתו קצת 'שלו' ה'בית', 'למקנהו' - זה גם כן סוכה אל תיבת 'ויבן', [שהבין] במחשבתו שמקנהו הוא, 'עשה סכות' - כלומר לכוונה זו עשה סוכה, כלומר, שתקף פנה במחשבתו לכוונת הסוכה שמרמזת על 'בינה', להבין בגדולתו שהבורא יתברך שמו הוא בעל הבית, ואליו כל הונו ורכושו של אדם שייך, זהו כוונת הסוכה דרך כלל...

בקיום מצות סוכה בחדוה אנו מעלים מ"ן ל'בינה'

והנה אחרי ששרשי מצות סוכה הוא 'בינה', כמובא לעיל בדבריו, ועל ידי קיום המצוה בחדוה אנו מעלים מיין נוקבין ל'בינה', וידוע זה שכתב מורינו האר"י הקדוש בכתב יד ב'פרי עץ חיים' (שער נפילת אפים פ"ד): 'ומיין נוקבין ד'בינה' המשובחים, הם הצדיקים המוסרים עצמם על קדושת השם, שהיא ה'בינה' הנקראת 'שם גדול', ו'קדוש' הוא לעלות ממטה למעלה בסוד ה'קדוש' שהוא 'חכמה' [ע"כ]. לזה אנו מחויבים למסור נפשותינו בסוכה, בסוד קדושת השם ד'בינה', להעלות נפשותינו עד מקום 'בינה'.

העלאת מ"ן הוא מסירות נפשותינו לקדושת השם

וידוע (פע"ח שם) דזיווג האמיתי דזעיר ונוקבא, אי אפשר שיתייחד במוחין גדולות, כי אם על ידי זיווג המשובח ד'אבא ואמא', הנעשה על ידי העלאת מיין נוקבין של מסירות נפשותינו בסוד קדושת השם, ועל ידי זה יורד שפע וברכה להריק לזעיר ונוקבא, תוספת וברכה וחיים עד בלי די.

זיווג המשובח 'חכמה ובינה' הוא ע"י 'עין ולב'

ואתה ידידי אחי, אבאר לך רמז בדבר הזיווג המשובח הלז, שהוא 'חכמה בינה' שמרמז ב'עין ולב'. 'עין' מרמז לחכמה, כמאמרם (תמיד לב). 'איה חכם הרואה את הנולד', והרבה סודות עמוקים בדברים האלה, אבל להורות לנו איזה דרך ישכון אור עבור אנשים כערננו. ו'בינה' 'לב' כמו שאמר הכתוב (ישעיה ו י) 'ולבבו יבין', וזה כשאדם מזווג אותן שני אברים, כלומר שב'עין' מסתכל ומחשב תמיד בגדולת אין סוף ברוך הוא וברוך שמו, ו'לבבו' מתבונן גם כן ברוממות הא"ל ובמעשיו הנפלאים, ומחשבתו קשורה ודבוקה תמיד בעילת העילות וסיבת הסיבות, אזי על ידי זה יורד שפע וברכה למדות התחתונות, וכל מעשיו הכל מיוחדים להתענג בהם הבורא יתברך שמו.

עוד עבודה בקיום מצות סוכה להמתיק הדינים

והנה עוד עבודה אחת אשר עלינו בקיום מצות סוכה, [להמתיק] דיני אלהים שנסארה ברחל, שקבלה בראש השנה מזעיר אנפין, כמבואר ב'פרי עץ חיים' (שער ר"ה פ"ב ושער חג הסוכות פ"ג), וכדי להמתיק הדינים בשרשן ולגרום מוחין לזיווג זעיר ונוקביה הנעשה מזיווג המשובח ד'חכמה ובינה', רמזה לנו התורה לישב בצל סכ"ך, להורות לנו הדרך אשר נלך בה.

ס' דסכ"ך מרמז להעלות נשמתנו בסוד קדושת השם

והנה ס' דסכ"ך רמז לנו השם הנכבד להעלות נשמתנו בסוד קדושת השם, ליחוד ד'בינה' עם 'חכמה', ו'בינה' מזדווגת עם 'חכמה' וסותמת פתחה, בכדי לקבל השפעות טובות מ'חכמה' להריק אחר כך ברכה לבנים.

כ"ך דסכ"ך, כ' כפופה מרמז ליחוד התחתון, וך' פשוטה מרמז ליחוד העליון

וההכרח להעלות נשמתו בסוד קדושת השם לצורך שיתחווה 'בינה' בסוד ס' סתומה לטוב, כי בלא העלאת נשמתו בסוד קדושת השם, חס ושילום בינה בסוד ס' סתומה, שסתומים צינורותיה מלהשפיע טובה דגניז בגוה לבנים. וזה ס' דסכ"ך. אבל עדיין הדבר סתום באיזה ענין יהיה אותו היחוד אמיתי, רמז לנו השם עוד ב' אותיות בכונות מצוה זו, דהיינו 'כ"ך' - כ' כפופה וך' פשוטה. כ' כפופה מרמזת לזיווג התחתון דזעיר אנפין ונוקבא, וך' פשוטה מרמזת לזיווג עליון דחכמה ובינה, כמבואר בדברי מורינו הקדוש מכתב ידו ב'פרי עץ חיים' (שער נפילת אפים פ"ה).

ביחוד העליון נפעלים שני דברים

והכרח למסירות נפשו בסוד קדושת השם להעלות נפשו עד 'בינה', הוא הכל בכדי להשפיע מטוב הגנוז לברא וברתא, כי בזולת, אלא מקננת על בנין להחיותן בלבד שלא יכלו חס ושילום, אבל כאשר אנחנו מעלים מיין נוקבין מ'מלכות' להעלות אחר כך ל'בינה', נתוסף על ידי זה הרבה טובות וישועות להנחיל העטריץ לבנים. והנה בזיווג הנ"ל של 'חכמה ובינה' נפעלים שני דברים. אחד, הוא זיווג להמציא לבנים קיום וישות, אשר זיווג זה נעשה על ידי 'עולם חסד בינה' (תהלים פט ג), וזיווג המשובח בכדי להשפיע טובו, ממסירות נפשנו, וזהו להנחיל אוהבי 'יש' (משלי כג כו), כלומר להמשיך להם מ'נחל עליון' ד'בינה' שמשם מיין דוכרין, 'יש' - המציאות לזעיר אנפין ונוקבא. וגם עוד יומשך מה'נחל העליון' ל'נחל התחתון' הנעשה על ידי מסירות נפשנו בסוד קדושת השם, למלאות אוצרות ברכה לברא וברתא, וזהו 'ואוצרותיהם אמלא' (שם).

תכלית היחוד בשמיני עצרת

וכל זה אנחנו מחויבים לקיים מצות סוכה במסירות נפש לקדושת השם, לזיווג המשובח דשמיני עצרת, המרמז בכ' כפופה שהוא זיווג התחתון דתפארת ומלכות.

מתוך 'זרזין דברים' מאמר לסוכות חיים

עטרת המועדים

מספרי רבותינו ז"ל

**ביום השמיני עצרת תהיה לכם פל
מלאכת עבדה לא תעשו: (במדבר כט לה)**

היחוד הנעשה בשמיני עצרת

וסוד הפסוק 'כי בעליך עשיר ד' צבאות שמו וגאלך קדוש ישראל אלהי כל הארץ יקרא' (ישעיה נד ה), נידרש לנו על סוד 'שמיני עצרת' אשר בו נעשה חזיון, 'כי בעליך עשיר' בביאה ראשונה נתקן הכל בסוד 'עשיר', ואח"כ 'וגאלך קדוש ישראל' המושך נשמות קדושות לישראל 'אלהי כל הארץ יקרא', 'הארץ יקרא' ויאסוף 'אלהי כל', והבן.

'היכל הברכה' בראשית מז:

בשמיני עצרת עולים כל התפלות

'אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה' (במדבר כא יח). רצה לומר 'אז' בגי' שמונה, לרמוז על שמיני עצרת, כי יכול להיות שאיזה בני אדם ישראל הקדושים נשארו מימי הסוכות, שלא היו יכולין להמתיק דין שלהם. ותוליד עד הושענא רבה ושמיני עצרת, גמר חותם של כל התפלות מר"ה ומזמור"כ ומסוכות. והוא בברכת 'שים שלום' של חזרת הש"ץ במוסף, ששם מתאספים כל תפלות ישראל והולכים למעלה, אם ראויים לעלות, כי אז בברכת 'שים שלום' של מוסף, הוא גודל עת רצון יחוד קבה"ו האמיתי, הכל כנודע מכתבי האר"י זלה"ה (פנ"ח שער הלולב פ"ח). לזה מי שנתעכב עד שמיני עצרת, שאז הוא גודל עת רצון, ונמתקין כל הדינים מישראל הקדושים.

לזה היה נוהג אאמור"ר מובהק, הרב הקדוש איש אלפים, קדוש יאמר לו, ליזמר הפיוט היום תאמננו, היום תברכנו וכו', קודם ברכת 'המברך את עמו ישראל בשלום'. והיה רוקד ומפזז אז, אין לשער, מחמת גודל העלאת התפלות מכל הימים טובים. ואחר השירה והזמרה, היה מסיים ברכת 'המברך את עמו ישראל בשלום'. ואח"כ כשהיה אומר: 'תתקבל צלותהו ובעותהו', היה ג"כ מזמר ומרקד אין לשער.

'בן בית' במדבר כא יח

בשמחת תורה נגמר בחינת צלם

'שמח' אותיות צל"ם במילוי כזה 'צד"ק למ"ד מ"ם' עולה שמ"ח. ואפשר זהו הכוונה מה שאמרנו בשמחת תורה ובשמיני עצרת 'אברהם שמח בשמחת תורה' וכו', כי אז נגמר בחינת צלם של כל אדם כנודע (פנ"ח שער הלולב פ"ח), והבן.

'אור עינים' ח"א ערך שמח

סעודתא דחדוה עם רחמיא

'וכד סיהרא אתמלי ברכאן לעילא כדקא יאות', כשמלכות שמים נתמלא כלי שלה בשפע ברכה, על ידי ישראל שמביאין למעלה מין נוקבין, רעות דלכס לאבינו שבשמים, של כל ימי ראש השנה ויום הכיפורים ושבעת ימי חג הסוכות וארבע מיני לולב, אז 'ישראל אתין ונקין מניח בלחודיהו', ידוע הוא שבזמן הבית היה יורדת השפע לישראל על ידי השכינה, וכן אפילו עתה בשבת וימים טובים, אלא בימי החול של הגלות יורדת השפע על ידי מט"ט ולא על ידי השכינה הקדושה, כדאיתא ב'פרי עץ חיים' (הקדמה) ע"ש, נמצא שמיירי כאן משמיני עצרת הכולל מכל ימים טובים, לזה אמר שאז ישראל באים ויונקין מהשכינה הקדושה הם לבד בלי תערובות של זרים. ועל דא כתיב ביום השמיני עצרת תהיה לכם' (במדבר כט לה), 'מאי עצרת, כתרוממו בנישו' אסיפה וקהילה, 'כל מה דכנישו מאינון ברכאן עלאין,

לא ינקין מניח עמין אחרנין בר ישראל בלחודיהו, ובגין כך כתיב 'עצרת תהיה לכם', לכם ולא לשאר עמין, לכם ולא לשאר ממנו. ועל דא אינון מרצין על המים' שהוא ניסוך המים בימי חג הסוכות, שבוה גורמים למעלה גודל עת רצון, והוא 'למיהב לון חולק ברכאן דיתעסקון ביה, ולא יתערבון לבתר בהדוואתא דישראל כד ינקין ברכאן עלאין, ועל ההוא יומא כתיב' (שה"ש ב טז) 'דודי לי ואני לו', שאז בברכת שים שלום נעשה יחוד השלם פנים בפנים, בלי שום חסרון כביכול ב"א ובמלכותא קדישא, ואין להם שום פחד מאחזית החיצונים, וזהו 'דלא אתערב אחרא בהדן' אין להם כביכול שום פחד.

משל 'למלאכא דזמן רחמינו בסעודתא עלאה דעביד ליה ליומא רשימא, הא רחמינו דמלאכא ידע דמלאכא אתרעי ביה' אובה המלך הזה יודע שהמלך בוחר בו, כדמרתגס על 'ויבחר בכס' (דברים יז ז) ואתרעי בכון, 'אמר מלכא השתא אנא בני למחדי עם רחמיא, ודחילנא דכד אנא בסעודתא עם רחמיא, יעלון כל אינון קסטורי ממנו' יועצים ושלוחי המלך, 'ויתבון עמנא לפתורא למסעד סעודתא דחדוה עם רחמיא, מה עבד אקדים ההוא רחמיא קסטורין דירוק' שהם צמחים ירוקים, שהם כנגד ארבע מיני לולב, 'ובשרא דתורי' שהוא קרבנות של חג הסוכות, 'ואקריב קמיינו' כדברי רבותינו ז"ל (סוכה נה:) אמר רבי אלעזר הני שבעים פרים כנגד מין, כנגד שבעים אומות. פר יחיד למה, כנגד אומה יחידה. משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו, עשו לי סעודה גדולה. ליום אחרון אמר לאוהבו, עשה לי סעודה קטנה, כדי שאהנה ממך. ע"ש, 'דאינון קסטורי ממנו למיכל' שהם שרים ממונים לבשל ולאפות כל מאכלי של המלך, לזה יודעים הם שאלו פרים מקריבים לפני ה', עבור זה רוצים הם גם כן ליתן להם חלק, 'לבתר יתיב מלכא עם רחמינו לההיא סעודתא עלאה מכל עדונין דעלמא, ובעוד דאיהו בלחודיו עם מלכא, שאיל ליה כל צרכי ויהיב ליה, וחדי מלכא עם רחמינו בלחודיו, ולא אתערבון אחרנין בנייהו, כך ישראל עם קב"ה, בגין כך כתיב ביום השמיני עצרת תהיה לכם'.

'דמשק אליעזר' נח סד.

גודל היחוד הנעשה בשמיני עצרת

'וכד פריש לון,

אפיל דרומיטא

לועיר אפין, ופריש

לנוקבא מאחורוי

דסטריו' פירוש

של הנסירה תמצא

בכמה מקומות,

כדאיתא בע"ח

(שער הנסירה פ"א)

ובפנ"ח (שער ר"ה

פ"א). 'אתקין לה

כל תקנוהא, ואנענא

ליומא דיליה,

למיתא לדבורא,

ואתקין לה בכל

התכשויטין שלה

וקישוטי כלה, והוא

כ"ב ימים דראש השנה ויום הכיפורים וסוכות, שבזמן הזה נמשכין לזו"ג החסדים והגבורות לתיקונם השלם, אבל כל זה הוא בהסתר שלא ירגישו החיצונים מגודל היפה, 'ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה' (בראשית כט ז), והוא הכנה ליום שמיני עצרת בתפלת מוסף.

וכשכא שמיני עצרת אז מביאין הכלה לבית החתן, כדאיתא בע"ח (שער מ"ג ומ"ד פ"א) זו"ג יוצאין תחלה אחר אחר, ועדיין לא היו מבוררין בתיקונם השלם שיהיה בהם יכולת להתיחד, אם כן מה עשו אבא ואמא, נסרו את הנוקבא העומדת באחורי ז"א, ואחר כך העלו את זו"ג הנסרים למעלה בהיכל שלהם עצמם, ששם אין כח לחיצונים לאחוז וליונק מהקדושה של מלכותא קדישא, וזה ההיכל של אבא ואמא הוא החופה של חתן וכלה זו"ג, ושם אין בזו"ג שום פחד לחזור עצמם פנים בפנים, ונעשה שם יחוד הקדוש שלהם, שזהו מה שאמרו בזהר (בראשית מט.) 'ויבן ה' אלהים' אבא ואמא, 'את הצלע אשר לקח' שהוא סוד הנסירה, ואחר כך 'ויביאה אל האד"ם' (בראשית ב כב) מ"ה ז"א, מהא ילפינן דבעאן אבא ואמא לעאלה לכלה ברשותא דחתן, כמה דאת אמר (דברים כב טז) 'את בתי נתתי לאיש הזה', ע"ש.

וזהו שאמר 'ואתקין לה' בכל ימי ראש השנה ויום הכיפורים וסוכות 'כל תקנוהא', וכל זה 'אנענא' לה עד שמיני עצרת, וכיוצא בו בפסח שואלין ודורשין בהלכות פסח קודם הפסח שלשים יום (פסחים ו.), והוא הדין קודם שמיני עצרת, והסתירו כל התיקונים עד 'ליומא דיליה' שהוא שמיני עצרת וחג הפסח, להביאה לתפארת בעלה.

'דמשק אליעזר' נשא קמב: